

Geschiedenis van de tijd

Vroeger was er geen eenheidstijd in België. Middag, het midden van de dag, was dan het ogenblik dat de zon het hoogst aan de hemel stond. Maar dat verschilde van streek tot streek en varieerde in de loop van het jaar (de [tijdvereffening](#)).

Het spoorwegnet zorgde ervoor dat we in [1892](#) een eenheidstijd kregen, nl. Wereldtijd of UTC (het voormalige Greenwich Mean Time). België ligt immers binnen de tijdzone van de meridiaan van Greenwich.

Dat veranderde resoluut tijdens de bezetting. Van [1914](#) tot [1918](#) hanteerden de Duitse bezetters hun tijd. Tijdens de winter liep men één uur voor op de Wereldtijd (dus UTC+1), tijdens de zomer zelfs twee uur (UTC+2). Het was met andere woorden de regeling zoals we die vandaag ook kennen. De reden lag voor de hand: om efficiënt handel te kunnen drijven, was de tijdsbinding met Duitsland van levensbelang. Louter economische redenen dus.

Dat was duidelijk van het goede teveel. Tussen de twee wereldoorlogen in schakelde de Belgische overheid over op een gematigder systeem. Tijdens de zomer gingen we één uur vooruitlopen op UTC. In de winterperiode hielden we vast aan UTC, de tijd van Greenwich.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam het systeem van de dubbele zomertijd weer in voege (zoals we het nu kennen). Vanaf 7 oktober [1946](#) was het dan voorlopig uit met de zomertijd-perikelen. Men koos voor een eenvormig systeem. Er werd niet meer geprutst aan de tijd. Men koos het hele jaar door voor de formule UTC+1. Tot 25 september [1977](#) werd er niet geraakt aan de klok. We hanteerden de middeneuropese tijd (UTC+1), winter en zomer.

Sindsdien zijn we overgeschakeld op de [dubbele zomertijd](#). In de winter lopen we één uur vooruit op UTC, in de zomer wordt dat twee uur. Dat wil zeggen dat onze zomerse tijd in feite de oosteuropese tijd is, de tijd van Ankara en Istanbul. Een zomerse middag valt ergens rond 14 uur, het warmste

ogenblik van de dag verschuift naar 16 à 17 uur.

De zomertijd liep vroeger tot het laatste weekend van september. Maar sinds [1996](#) hebben we er (onder druk van de Britten en de Ieren) nog een maand bijgedaan. De zomertijd loopt tot het laatste weekend van oktober. Concreet: de zon komt dan op rond 8.30 uur. Daarmee wordt een groot deel van de ochtendfiles ondergedompeld in duisternis. Geen wonder dat de files in oktober langer zijn dan ooit...

Problemen

De omschakeling zorgt wereldwijd voor [een heleboel ellende en gemiste afspraken](#). Het is immers een heel ingewikkeld kluwen, want verschillende landen schakelen over op verschillende data. En dat tweemaal per jaar! Het zou veel beter zijn om niet te prutsen met de tijd. Als we zondag allemaal onze klok een uur moeten vooruit draaien, staan we maandag allemaal weer in [dezelfde file](#).

Mijn voorstel: laat verschillende economische sectoren 's zomers zelf beslissen of ze al dan niet vroeger willen beginnen. Op die manier spreid je de files. Dat zou pas een echte besparing zijn.

Enkele meningen van experts

“De invoering van het zomertijd leek een goede manier om langer gebruik te maken van gratis zonlicht. Voor milieuorganisaties was dat dan ook een reden om deze maatregel te verdedigen. Helaas blijkt er heel weinig bewijs te zijn dat zomertijd effectief energie bespaart. De zomertijd doet de energiekosten voor verlichting in de namiddag wel degelijk dalen. Maar door verwarming in de ochtend en airconditioning op warme namiddagen wordt dit effect tenietgedaan. De zomertijd is dus geen goede manier om energie te besparen. Betere isolatie, zonnewering, het gebruik van energiezuinige verlichting en energie-efficiënte toestellen zijn een betere keuze.”

Kris Van Rossem, persverantwoordelijke Bond Beter Leefmilieu

“Sommige mensen zijn 's morgens veel fitter dan 's avonds (ochtendmensen), bij anderen is dat net omgekeerd (avondmensen). De biologische klok loopt dus niet bij iedereen gelijk. Deze 'klok' zit in een klein gebiedje in onze hersenen en maakt gebruik van eerdere ervaringen. Als je altijd om 7 uur opstaat, dan zorgt je biologische klok ervoor dat alle processen die nodig zijn om wakker te worden op dat tijdstip worden gestart. Een regelmatig leven maakt het makkelijk om deze processen aan te sturen. Daarom is het beter om niet tussen zomer- en wintertijd te wisselen. Bovendien zijn er meer late dan vroege typen. Zij hebben 's morgens moeite om op gang te komen. Dat probleem wordt nog eens versterkt door de zomertijd. Binnen het vakgebied van de chronobiologie vinden we het dan ook aangewezen om gedurende het hele jaar de wintertijd aan te houden.”

Prof. dr. Domien Beersma, hoofd Chronobiologie aan de Rijksuniversiteit Groningen

Praktisch: hoe de klok "achteruit" zetten

Van uurwerkmaakster Ludwina Aarts kreeg ik volgende gouden tips om mechanische problemen met

uurwerken en klokken te vermijden.

* De wijzers terug draaien is ten strengste verboden, tenzij het gaat om een klok zonder slagwerk, bvb. een keukenklok.

* Haal uit een klok met batterij en slagwerk, de batterij er voor een uurtje uit.

* Voor een klok met slinger: zet de klok een uurtje stil door de slinger tegen te houden. Om de klok een uur later opnieuw te starten, duw je zachtjes van links richting rechts tegen de slinger tot je een 'tik' hoort (of andersom naar keuze).

* Draai de klok elf uur verder, maar laat bij een klok met slagwerk dat zichzelf regelt de klok alles slaan wat ze wil slaan als je op twaalf uur bent aangekomen. Daarna kan je gewoon verder draaien tot het gewenste uur. Geen paniek als een klok met kwartierslag daarna toch fout slaagt. Na twee uur zal de klok vanzelf terug 'op slag' komen.

* Een oude klok die niet zelfregelend is wat slag betreft, kan je ook elf uur verder draaien mits je ze telkens het uur en half uur laat slagen tot je aan het gewenste uur bent gekomen. Doe je dat niet, dan is de klok 'van slag' en gaat ze bvb. op drie uur vijf maal slagen. Dit is moeilijk terug zelf te regelen. Vraag dan raad aan een uurwerkmaker vóór je stukken maakt.

* Laat een mechanische klok met veren, slag en balans i.p.v. een slinger stilvallen en zet ze later, na het terug opwinden, opnieuw op het juiste uur.

* Een posluurwerk zonder datum kan ongestraft achteruit gedraaid worden.

* Voor een digitaal (met cijfertjes) polsuurwerk is het de kunst om te weten te komen "hoe het nu weer moet met welke topjes" en of de topjes nog werken...

* Voor een analoog (met wijzers) polsuurwerk met datum: let er op dat je de wijzers niet terug draait net voor twaalf uur. Dan is het datumverzetmechanisme in werking en de kans is groot dat je dit mechanisme met het terug draaien stuk maakt.

En zijn er na deze goed bedoelde raad toch nog problemen, kan je vanaf maandag altijd bij een uurwerkmaker of –ster terecht. Deze mensen zullen je graag helpen.

EPILOOG: 1) In Japan is er geen zomertijd. Na de aardbeving, tsunami en [kernramp in Fukushima](#) van maart 2011 gingen er stemmen op om 's zomers toch de zomertijd te gebruiken. Uiteindelijk besliste de Japanse regering om niet over te schakelen. Het zou immers te veel kosten en misverstanden creëren. De Japanse regering nodigde tegelijkertijd de verschillende economische sectoren wel uit om 's zomers glijdende werktijden te hanteren om elektriciteitspieken te vermijden.

2) Sinds oktober 2011 wordt er in Rusland niet meer geraakt aan de klok. President Medvedev besliste in maart 2011 dat de Russische klokken altijd op zomertijd zouden blijven staan. Het gepruts met de tijd was volgens Russische functionarissen verantwoordelijk voor een toename van het aantal zelfmoorden(!).